

Ympäristövaliokunnan mietintö 5/1996 vp

Hallituksen esitys laeiksi Etelämantereen ympäristönsuojelusta ja rikoslain muuttamisesta sekä Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän ympäristönsuojelupöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Eduskunta on 4 päivänä syyskuuta 1996 lähettänyt ympäristövaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 101/1996 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntösihteeri Sari Mäkelä ulkoasiainministeriöstä, ylitarkastaja Tuomas Kuokkanen ympäristöministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne oikeusministeriöstä, yksikön päällikkö Mikael Hildén ja tutkija Eeva Furman Suomen ympäristökeskuksesta, tutkija Harri Kuosa Merentutkimuslaitoksesta ja osastopäällikkö Jukka Kantola Suomen Varustamoyhdistyksestä.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Etelämantereen ympäristönsuojelusta sekä muutettavaksi rikoslakia.

Laki Etelämantereen ympäristönsuojelusta sisältäisi Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän Madridissa 4 päivänä lokakuuta 1991 tehdyn ympäristönsuojelupöytäkirjan ja sen I—V liitteiden lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset.

Pöytäkirjan määräyksiin perustuvat rangaistussäännökset sijoitettaisiin pääasiallisesti rikoslakiin.

Esityksessä ehdotetaan myös, että eduskunta hyväksyisi ne Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän ympäristönsuojelupöytäkirjan ja sen I—V liitteiden määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana. Pöytäkirja tulee voimaan 30 päivää sen jälkeen, kun kaikki 26 valtiota, joilla pöytäkirjan hyväksymishetkellä oli Etelämannerta koskevan sopimuksen mukainen konsultatiivisen osapuolen asema, ovat sen ratifioineet tai hyväksyneet.

Valiokunnan kannanotot

Lailla Etelämantereen ympäristönsuojelusta ehdotetaan pantavaksi Suomessa täytäntöön ne velvoitteet, joihin Suomi sitoutui allekirjoittaessaan Madridissa 4 päivänä lokakuuta 1991 Etelämannersopimusta täydentävän ympäristönsuojelupöytäkirjan.

Valiokunnan mielestä on merkittävää, että Suomessa säädetään erillinen laki Etelämantereen ympäristönsuojelusta. Näin voidaan suojella kokonaisvaltaisemmin Etelämantereen ympäristöä sekä siitä riippuvia ja siihen liittyviä ekosysteemejä. Valiokunta puoltaakin paitsi niiden Madridin ympäristönsuojelupöytäkirjan ja sen liitteiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen, myös ehdotetun lainsäädännön hyväksymistä. Eräitä piehekköjä tarkistuksia valiokunta kuitenkin ehdottaa 1. lakiehdotukseen.

38 §. Lakiehdotuksen mukaan Etelämanneralueella on kiellettyä ydinräjähteen räjäyttämisen ja radioaktiivisen jätteen sijoittaminen. Ydinräjähteen räjäyttämisestä määrättäisiin ehdotuksen 38 §:n mukaan rangaistus rikoslain 34 luvun 6 §:ssä. Samassa lainkohdassa mainittu radioaktiivisen jätteen sijoittaminen voi sen sijaan tulla rangaistavaksi ympäristön turmelemista koskevana rikoksena rikoslain 48 luvun 1—4 §:n mukaan. Tämä seikka ei käy selvästi ilmi ehdotetusta 38 §:stä. Siksi valiokunta ehdottaa pykälää selvennettäväksi.

40 §. Lakiehdotuksen 40 §:ssä säädetään Etelämanneralueen suojelurikkomuksesta. Suomen rikoslain soveltamisalaa koskeva rikoslain 1 luku on uudistettu 1 päivänä syyskuuta 1996 voimaan tulleella lailla rikoslain muuttamisesta (626/96). Rikoslain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Jos rikos on tehty millekään valtiolle kuulumattomalla

alueella, rangaistavuuden edellytyksenä on, että teosta saattaa seurata Suomen lain mukaan yli 6 kuukauden vankeusrangaistus.

Rikoslain 1 luvun 7 §:n mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, jonka rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen (kansainvälinen rikos), sovelletaan Suomen lakia.

Rikoslain 1 luvun 8 §:n mukaan Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, josta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli 6 kuukauden vankeusrangaistus, sovelletaan Suomen lakia, jos valtio, jonka alueella rikos on tehty, on pyytänyt rikoksen syytteenpanoa suomalaisessa tuomioistuimessa tai rikoksen johdosta esittänyt pyynnön rikosentekijän luovuttamisesta, mutta pyyntöön ei ole suostuttu.

Rikoslain 1 luvun 6 §:n 1 momentti, 7 § ja 8 § huomioon ottaen ehdotetun Etelämantereen ympäristönsuojelulain 40 §:n mukaisesta teosta, joka suoritetaan Etelämantereella, ei voitaisi tuomita Suomessa Suomen kansalaista eikä ulkomaalaista henkilöä.

Suomen kansalaisen rangaistusvastuun tarkentamiseksi valiokunta esittää, että pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan Etelämanneralueen suojelurikkomukseen sovelletaan Suomen lakia huolimatta siitä, mitä rikoslain 1 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetään.

Lopuksi valiokunta vielä huomauttaa, että lakiehdotuksen 35 §:n yksityiskohtaisissa perusteissa puhutaan virheellisesti laivapäytäkirjasta vaikka tarkoitetaan laivapäiväkirjaa.

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Markku Koski /kesk, jäsenet Klaus Hellberg /sd, Ilkka Joenpalo /sd, Tarja Kautto /sd, Marjaana Koski-

Edellä esitettyyn viitaten ympäristövaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että eduskunta hyväksyisi ne Madridissa 4 päivänä lokakuuta 1991 tehdyn Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän ympäristönsuojelupöytäkirjan ja sen I—V liitteiden määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin sellaisinaan, paitsi 1. lakiehdotuksen 38 ja 40 § näin kuuluvina:

38 §

Viittaussäännös

Rangaistus 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun kiellon vastaisesti tehdystä ydinrajoitteen räjäyttämisestä säädetään rikoslain 34 luvun 6 §:ssä. *Rangaistus muusta 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa sekä 32 tai 33 §:ssä tarkoitetusta ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—4 §:ssä.*

40 §

Etelämanneralueen suojelurikkomus

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Etelämanneralueen suojelurikkomukseen sovelletaan Suomen lakia huolimatta siitä, mitä rikoslain 1 luvun 6 §:n 1 momentissa säädetään. (Uusi

nen /sd, Sakari Smeds /skl, Pentti Tiusanen /vas, Pia Viitanen /sd ja Ulla-Maj Wideroos /r sekä varajäsenet Raimo Holopainen /sd, Outi Siimes /kok ja Anu Vehviläinen /kesk.